

Tessines emprendan tudestg

Grond interess per il cuors da tudestg per giuvenils da lungatg talian el gimnasi a Mustér

DA HANS HUONDER / ANR

■ **Cun sustegn dalla Scuntrada e formaziun Surselva porscha il gimnasi a Mustér dapresent in cuors da tudestg a giuvenils dil Tessin. Sco quei che la rectura Geneviève Appenzeller-Combe ha detg enviars l'Agentura da novitads rumantscha ei igl interess per quella purschida da stad fetg gronds.** Dapi diesch onns vegn il Pass dil Lucmagn era aviarts durant igl unviern. Garantir la segirtad dil traffic ei l'incumbensa primara dalla Pro Lucmagn. In'otra ei il brat cultural denter la Val Blenio e la Surselva. Ussa vegn in'ulteriura idea el rom da quels projects profundada. Il gimnasi dalla claustra a Mustér e la Scuntrada e formaziun Surselva porschan in cuors da tudestg per giuvenils dil Tessin. Als vischins dalla Val Blenio che frequentan il cuors paga la Pro Lucmagn 100 francs vid las expensas totalas da 1500 francs. La vischnaunca da Blenio senza ei medemamein sedeclearada prompta da sustener ses vischins cun la medema contribuziun. Dils 15 giuvenils che frequentan questa e l'otra jamna il cuors a Mustér deriva rodund la mesadad dalla Val Blenio.

Grond interess

Igl interess per quei cuors ellas localitads dil gimnasi a Mustér ei fetg gronds. «Nus havessan saviu menar duas classes, mo quei ei buca stau pusseivel per motivs organisatoris. Nus essan veramein vegni surpri da quei grond interess, damai che nus havein buca fatg aschi gronda reclama», di la rectura dil gimnasi, Geneviève

La rectura dil gimnasi a Mustér, Geneviève Appenzeller-Combe, preveda era l'au-ter onn in cuors da tudestg per giuvenils dil Tessin. FOTO H. HUONDER

Appenzeller-Combe. A 15 giuvenils ella vegliadetgna denter 13 e 17 onns vegn tonaton purschiu ussa la caschun d'emprerder tudestg. Quei succeda dapi ils 9 d'uost e cuozza aunc entochen ils 20 d'uost 2010, inclusiv la fin d'jamna: «La scolaziun ei intensiva e per quei motiv havein nus buca vuliu ch'ils giuvenils mondien sur sonda e dumengia a casa.» Durant igl avonmiezd han las scolaras ed ils scolar quater lecziuns da tudestg. Treis da quellas ein comunablas, ina te-

nor savida dils singuls. Suentermiezd ei la sera gaudan ils giuvenils in program da rama cun differents elements d'informaziun, mo era da divertiment. «Quei program da rama ei fetg variants. Aschia san ils giuvenils far excursiuns ella regiun, far bogn ni emprerder d'enconuscher particularitads sco per exempel la lavur cun il crap scalegl», declara la rectura. Durant igl entir temp vegnan ils giuvenils accumpignai d'ina persuna ch'ei engaschada specialmeins per quei intent.

Ina buna referenza

«Quei emprem cuors ei per nus fetg impurtont ed aschidadir la referenza per ils proxims onns. Nus lein ch'ils giuvenils retuornien a casa mo cun bunas regurdientschas e fetschien aschia reclama per quella purschida», di Geneviève Appenzeller-Combe. Per l'instrucziun da tudestg ei Eveline Giossi responsabla, per igl accumpignament dils giuvenils durant l'ulteriura purschida segna Johannes Stocker, oriunds dil Tirol dil sid. Tenor indicaziuns dalla rectura vegnan las entradas entras il daner da scola dil singul participont a tonscher per saver cuvierer ils cuosts. Ton sco segira ei l'organisaziun dil cuors era igl onn vegnent. «Il grond interess muossa che quella purschida ei in basegns», di Geneviève Appenzeller-Combe. Igl ei previu da menar duas classes cun dus differents nivels. Persuenter vegnan duas persunas d'instrucziun ad esser necessarias. «Ussa savein nus rimnar las empremas experientschas cun quella purschida e sin fundament da quellas savein nus concepir la purschida pils proxims onns.» In'ulteriura purschida, numnadamein d'offerir a Sursilvanas e Sursilvanas cuors da talian ella Val Blenio, ha aunc buca saviu vegnir concretisada. Tenor Geneviève Appenzeller-Combe ha la collaboraziun cun differents instituziuns e persunas dalla Surselva – en special era cun Martin Mathiuet dalla Scuntrada e formaziun Surselva – funcziunau fetg bein. Per il beinreussir dil cuors ils onns vegnents vegn quei medemamein ad esser ina impurtonta premissa.

Neginas esploraziuns dalla Minalp SA sisum la Surselva

■ (anr/hh) La Minalp SA fa uonn neginas esploraziuns e sondaziuns davart igl aur. Oriundamein haveva ella previu d'investar ellas vischnauncas sisum la Surselva per quei intent rodund 2,5 milliuns francs.

Sco quei ch'il president communal da Mustér, Dumeni Columberg, ha detg sin damonda dall'Agentura da novitads rumantscha, desista l'interpresa da far quellas investiziuns uonn per plirs motivs: «In dils motivs ei la finanziaziun ch'ei aunc buca reussida el senn giavischau. Lu ha l'interpresa il mument era buca las capacitads per quellas esploraziuns, essend ch'ella ei occupada relativamein fetg cun ina da sias minieras d'iom.» La finamira dallas lavurs d'uonn era en special da saver realisar ina cartografia geologica cun agid dils resultats dallas esploraziuns.

Il project cun la finamira da saver explotar in mument aur ella regiun dallas vischnauncas da Mustér, Medel e Sumvitg ei rodund 30 onns vegls. Differents interpresas han fatg cheu lur examinaziuns. Il terren consista bein d'aur, mo per saver giudicar exactamein quella consistenza stuess vegnir fatg sondaziuns cun agid da furadas. Dallas vischnauncas da Tujetsch, Medel, Mustér, Sumvitg e Trun ha la Minalp SA retschert avon quater onns la concessiun da far retschercas davart il cuntegn d'aur en lur territoris. 2008 han ellas allura era schaffu la basa legala, reglund ils fatgs dallas esploraziuns ed ina eventuala explotaziun commerciala futura en ina lescha. La Minalp SA ei ina feglia dalla Murray Brook Minerals Inc. dil Canada. Apparentamein demuossa uss era la Scol'aula politecnica Turitg interess per in studi pli profund davart igl aur el territori pertuccau sisum la Surselva.

A fin eisi iu cun in grondius concert

La Jamna en Claustra 2010 a Mustér – beinfrequentada e success cumplein

■ (anr/gc) **Gia per la 10. ga ei la Jamna en claustra a Mustér sespiegada quels dis. Varga 70 participontas e participonts ord Svizra e Tiaratudes-tga han cooperau cun grond ideal e bia engaschi. Il tgamunadi, cun pader Urban Affentranger, Joseph Röösl, Walter Weibel e dapi cuort era Lisbeth Bieler ha organisau in program fetg variant.** Punct culminont dalla Jamna en claustra ei mintgamai il concert final cun reha purschida tras cooperaziun dil chor dalla Jamna en claustra e zacons instrumentalists. Ins ei adina puspei surprius ed impressiunaus con e tgei tut ch'ei contonschibel en paucs dis. Caparra persuenter dat principalm-ein Joseph Röösl, ch'ei propi l'olma e factorum sco cumponist, organist e dirigent da suveranitat admirabla ed in dun prest carismatic da saver entusiasmar.

Survegniu e dau bia

Avonmiezd sededicheschans ils participonts alla musica, oraziun e meditaziun en claustra. Els han era priu part mintgaton digl uffeci cul convent ed ein stai envidai a meisa cun quel e saviu bien grau per la hospitalitad benedictina insumma. La dumengia e la mesjamna han els embelliu il survetsch divin cun cant edificont. Suentermiezd dat ei mintgamai excursiuns – ella vischinonza da Mustér ed uonn schizun tochen giu Sagogn. Insumma seigien els sesenti bein en Surselva ed era seconfruntai cun nosa cultura e schizun cun nies lungatg. Quei tut ha Joseph Röösl constatau en siu beinvegni simpatic al concert, declarau quel bein e menau cun maun franc tras la vasta purschida, era sustenius da pader Urban, da frater Stefan all'orgla e dils instrumentalist Irma Röösl (flauta traversa) e Louis Dober (violina). Tut seigi se-splegau en ina collaboraziun exemplarica.

Concertau en treis loghens dalla claustra

Dapi l'entschatta dalla Jamna en claustra, igl onn 2001, ei il concert final mintgamai fixaus sin gievgia sera. El entscheiva ella baselgia da Nossadunna. Il chor dalla jamna ha cantau la canzun romontscha da Nossadunna «Regina dalla gloria» – ina part persuls e duas strofas cul publicum. Duas cumposiziuns da Pachelbel, interpretadas da Joseph Röösl all'orgla, han enramau la «contribuziun romontscha».

Proxima staziun: El chor dalla baselgia claustrala. Sin lezza orgla lai Joseph Röösl resunar ina renomada toccada da Bach, musica maiestusa e da grondezia ch'empleina il spazi sacral e tschaffa buca pauc igl auditori. – Onn per onn crescha Joseph Röösl in'ovra apostata per quella jamna. Uonn eisi stau la cantata «Tschiel e tiara» – tenor il motto dalla

jamna – per chor mischedau ed instrumentalists sin texts da plirs auturs. Cun plascher veseivel ha il cumponist Joseph Röösl menziunau ch'il chor final da quella premaudiziun sebas sin viarva d'Arnold Spescha, ch'era presents ed ha saviu ver gronda satisfacziun. Els refrains ei mintgamai era il publicum staus inte-graus.

En processiu serenda il chor tut a cantond sil motto dalla jamna dil chor dalla baselgia claustrala sin la lautga sper l'orgla gronda. Suenten in toc all'orgla resuna sco finale igl «Irischer Segenswunsch», era da Joseph Röösl. Denteren improvisescha el maiestusamein all'orgla tenor cuntengs centrals da quella oraziun cantada. Co quei ha impressiunau e tschaffau! Suenten rebatta buca meins ferm igl applaus, staus pli che meritaus, per quella daveras biala e surtut edificontata sera musicala.

MUSTÉR

Referat davart igl origin dil caschiel

(anr/hh) Il december vegnent vegn la cascharia regionala nova a Mustér/Salaplaua ad entscheiver a producir. Entochen lu preveda il Center sursilvan d'agricultura d'organisar mintga meins in arranschament davart il tema caschiel. Igl emprem ha liug damaun, ils 17 d'uost 2010 allas 20.00 ellas localitads dil center a Salaplaua. Il menader dalla produziun futura dalla Sennaria Surselva SA Peter Limacher e siu substitut Mathias Ess sepresentan als interessents. El rom d'ina degustaziun refereschans els davart igl origin dil caschiel. Cun exempels da caschiel asch che san era vegnir degustai refereschans els davart la historia dall'elavuraziun dil latg sco caschiel. Ils dus responsabls futurs pil menaschi a Salaplaua han entschiet l'entschatta uost cun la lavur sco signuns ella cascharia a Sedrun. Il signun Peter Limacher ch'ei oriunds da Ruswil el cantun Lucerna ei staus avon treis onns campiuon svizzer en rullar caschiel. Avon che surprender la funcziun sisum la Surselva ei el staus varga siat onns menader d'ina cascharia tradiziunala d'Emmental. Mathias Ess, tecnicist da latg digl Allgäu en Germania, deriva d'ina famiglia da signuns. Sco Peter Limacher ei era el attaschaus fermamein allas muntognas ed en siu temp liber gauda el ils sports che seperschan en quellas regiuns.

Il chor dalla jamna cul dirigent ed instrumentalists.

Il chor dalla jamna empleina la gronda lautga dalla baselgia claustrala. FOTOS G. CAPAUL